Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	117 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/5798	22.6.2021

Viite
Pyyntönne 21.6.2021

Yhteyshenkilö
Lakimies Joel Bremius, +358 18 25 000 (vaihde)
joel.bremius@regeringen.ax

Hallintovaliokunta
FIN-00102 EDUSKUNTA

hav@eduskunta.fi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Maakunnan hallitus sai 21.6.2021 hallintovaliokunnalta lausuntopyynnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain (1227/2016) väliaikaisesta muuttamisesta (RP 105/2021 vp).

Maakunnan hallitus on 1.6.2021 lähettänyt sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnosta koskevan lausunnon (Liite). Maakunnan hallitus viittaa aiemmin antamaansa lausuntoon ja kertoo lisäksi seuraavat näkemykset.

Maakunnan hallitus toteaa hallituksen esityksen perusteella, että suurin osa niistä lakiehdotuksen aiheuttamista ongelmista, jotka on tuotu esiin maakunnan hallituksen 1.6.2021 sosiaali- ja terveysministeriölle antamassa lausunnossa on edelleen lakiehdotuksessa. Muun muassa Suomen perustuslaissa (731/1999) turvattujen perusoikeuksien noudattamisen osalta. Lakiehdotus poikkeaa edelleen Suomen hyväksymästä EU:n koordinoidusta lähestymistavastavasta matkustamista koskevien toimenpiteiden osalta covid-19-pandemian johdosta, koska ehdotuksessa ei oteta huomioon lähtömaan epidemiologista tilannetta. Euroopan neuvoston vapaan liikkuvuuden rajoittamista koskevan suosituksen mukaan jäsenmaat voivat edelleen vaatia, että oransseilta tai punaisilta alueilta saapuvilla henkilöillä on todistus negatiivisesta testituloksesta. Punaiselta alueelta saapuvat henkilöt, joilla ei ole kyseistä todistusta voidaan asettaa karanteeniin tai eristykseen kunnes he voivat esittää negatiivisen testituloksen, ja oranssilta alueelta saapuvat matkustajat voidaan velvoittaa testin tekemiseen maahantulon jälkeen. Myöskään maakunnan hallituksen valtioneuvostolle esittämiin kysymyksiin lakiehdotuksen käytännön toteutuksesta ei ole vastattu.

Hallituksen esityksen mukaan Suomeen saapuvien henkilöiden, joilla on Suomessa kotikunta tai kotikuntaan rinnastuva oikeus käyttää julkisen terveydenhuollon palveluja Suomessa, covid-19-testaus on maksutonta sosiaali- ja terveydenhuollon

asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) nojalla. Ahvenanmaan vastaavat säännökset ovat Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoidon maksujen perusteista annetussa maakuntalaissa nimeltään landskapslag (2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård. Lisäksi Suomeen saapuvien matkustajien covid-19-testaus on maksutonta WHO:n kansainvälisen terveyssäännöstön (2005) nojalla. Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että kunnat eivät perisi maksua covid-19-testeistä myöskään henkilöiltä, joilla epäillään tartuntaa ja joilla ei ole Suomessa kotikuntaa. Sillä tavalla lakiehdotuksesta aiheutuu sellaisia kustannuksia, joista ei säädetä itsehallinnon rahoitusjärjestelmässä ja joita ei ole otettu huomioon hallituksen esityksessä.

Todistusten tarkistamista Ahvenanmaan satamissa ja lentokentällä ei voi toteuttaa ilman terminaaleihin ja muihin matkustajatiloihin syntyvää ruuhkaa, mikä on vastoin tartuntatautilain perimmäistä tarkoitusta, eli etäisyyksien noudattamista. Siitä aiheutuu myös suuria rasitteita kuljetusliikkeille ja myöhästymisten riski kasvaa.

Maakunnan hallitus suhtautuu kriittisesti siihen, että työmatkat ja muut välttämättömät syyt eivät sisälly lakiehdotuksen 16 c §:n mukaisiin poikkeuksiin velvollisuudesta esittää todistus ja osallistua testiin. Muina välttämättöminä syinä voidaan mainita esimerkiksi perhesyistä tapahtuva matkustaminen ja kiinteistön, asunnon tai vapaa-ajan asunnon omistaminen Suomessa. Myös huvialusliikenteen pitäisi voimassa olevien rajoja koskevien rajoitusten tapaan kuulua poikkeusten piiriin, koska sitä on mahdoton kontrolloida. Mahdotonta on myös tarkistusjärjestelmän luominen sellaisia huviveneellä saapuvia henkilöitä varten, jotka eivät ohita rajanylityspaikkoja.

Ottaen huomioon, että lomakausi on jo alkanut, Ahvenanmaan terveysviranomaisen nimeltään Ålands hälso- och sjukvård tosiasiallinen testauskapasiteetti on kesällä noin 200–300 testiä vuorokaudessa. Lakiehdotuksen käytännön toteutettavuus sen osalta, että testiä vaaditaan sekä rajalla että maahantulon jälkeen, voidaan siten vahvasti kyseenalaistaa. Lisäksi vaarana on, että lakiehdotus ylikuormittaa terveydenhuoltoa siten, että varsinaiseen tartuntojen jäljitykseen ei ole riittävästi testauskapasiteettia ja resursseja. Näin ollen myös se, että lakiehdotuksen katsotaan turvaavan Suomen perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisen oikeuden riittäviin terveyspalveluihin ja edistävän väestön terveyttä, on hyvin kyseenalaista.

Lopuksi maakunnan hallitus painottaa taas, että lakiehdotuksen systemaattiseen toimeenpanoon liittyy käytännöllisiä ja resursseja koskevia ongelmia Ahvenanmaalla, jossa on kolme kansainvälistä satamaa ja yksi lentokenttä. Ahvenanmaan poliisiviranomaisella ei myöskään ole tarkistusjärjestelmää eikä henkilöstöresursseja henkilötietojen käsittelyä ja Ahvenanmaalle saapuvien henkilöiden seuraamista ja mahdolliseen rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamista varten, mikäli he eivät noudata sääntelyä. Maakunnan hallitus korostaa myös, että jos lakiehdotus toteutetaan, valtakunnan on vastattava sen kaikista kustannuksista, mukaan lukien testauskustannukset, koska näiden tehtävien ei ole ajateltu

sisältyvän itsehallinnon rahoitukseen. Koska lakiehdotus voi johtaa siihen, että ihmisiä voidaan käännyttää tai heidän vapautensa voidaan riistää perusteettomasti tai ilman välttämättömiä syitä, jos heidät määrätään eristykseen tai karanteeniin virheellisen positiivisen testituloksen perusteella, on kyseenalaista, onko lakiehdotus Suomen perustuslain 7 §:n ja terveydenhuollon eettisten periaatteiden mukainen. Maakunnan hallituksen arvio on siis se, että jos lakiehdotus hyväksytään, se

- käytännössä johtaa matkustamisen osalta laajempiin rajoittamistoimenpiteisiin kuin mistä Suomen exit-strategian hyväksymisen yhteydessä 21.4.2021 päätettiin ja kuin 21.6.2021 voimaan tulleet rajoja koskevat rajoitukset poikkeuksineen;
- rajoittaa matkustamista sellaisten välttämättömyysarvioiden perusteella, jotka perustuvat esityksen vanhentuneeseen koronavirustaudin epidemiologiseen ja lääketieteelliseen tilannekuvaan;
- johtaa siihen, että markkinaedellytykset lauttaliikenteen harjoittamiselle vaikeutuvat verrattuna 21.6.2021 voimaantulleisiin rajoja koskeviin rajoituksiin poikkeuksineen; sekä
- ei vastaa Suomen hyväksymän ”vihreitä passeja” ja ”vihreitä maita” koskevan EU-sääntelyn tavoitetta Euroopan ja EU:n vapaan liikkuvuuden turvallisesta avaamisesta.

Henkilökohtaisen vapauden ja vapaan liikkuvuuden rajoitukset voidaan kyseenalaistaa myös välttämättömyysnäkökulmasta, erityisesti ottaen huomioon, että rokotekattavuus Suomen, Euroopan ja maailman väestön keskuudessa kasvaa nopeasti, ja että ilmaantuvuusluvut pienenevät. Mikäli maakunnan hallituksen näkemyksiä ei oteta huomioon, ja koska maakunnan hallitus on kertonut selvästi lakiehdotuksen toimeenpanon käytännön ongelmista, valtakunta vastaa Ahvenanmaalla syntyvästä tilanteesta ja lakiehdotuksen Ahvenanmaan julkiselle taloudelle ja Ahvenanmaan taloudelle ylipäätään aiheuttamista haitoista, mikä entisestään lisää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 51 §:n mukaisten Ahvenanmaan lisäavustusten tarvetta.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annika Hambrudd

Ålands landskapsregering

LIITE	Maakunnan hallituksen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle, 1.6.2021
TIEDOKSI	Ahvenanmaan maakuntapäivät, Itsehallintopoliittinen lautakunta, info@lagtinget.ax Ahvenanmaan asioista vastaava ministeri Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@om.fi Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo@vnk.fi Heidi Kaila, Valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@vnk.fi Noora Löfström, Valtioneuvoston kanslia, noora.lofstrom@vnk.fi Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@om.fi Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö, viveca.arrhenius@stm.fi Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@stm.fi Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö, maija.neva@stm.fi Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö, liisa.katajamaki@stm.fi Claes Hammar, Ruotsin pääkonsuli, claes.hammar@gov.se Ålands hälso- och sjukvård, info@ahs.ax Ahvenanmaan poliisiviranomainen, registratur.aland@polisen.ax Kim Westman, Ahvenanmaan merivartioaseman asemapäällikkö, kim.westman@raja.fi Eva Enges, Maarianhaminan tulli, eva.enges@tulli.fi